



Etikken i den 'post-normale' videnskab

Det er ikke kun spørgsmålet om, hvad etik er, der former vores diskussioner om bioetik i dag, men i ligeså høj grad spørgsmålet om, hvad videnskab er. Når det sidste ikke bliver diskuteret, mangler de to dialogparter, etikeren og videnskabsmanden, ikke alene et sprog, som de begge taler, men også et fælles grundlag for selve samtalen.

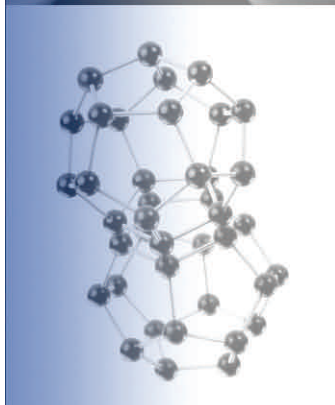
Af Anne Mette Fruelund Andersen

Etikken som en del af samtalen

Det er efterhånden blevet almindelig praksis, at etik er en del af samtalen om videnskab, i hvert tilfælde, når vi taler om bioteknologi eller informationsteknologi. Journalisterne, politikerne og bevillingshaverne fordrer det. Dermed ikke sagt, at etikerne for alvor er integrerede partnere, eller at der bliver lyttet til etikerne – eller at de nødvendigvis har ret, når de udtaler sig. Men selve det, at etikken eller etikeren er blevet en samtalepartner, som videnskabsmanden ikke kan slippe udenom at tage stilling til, giver *videnskaben* et nyt ansigt. Når videnskaben i den grad, som det er tilfældet i dag, må forholde sig til den verden, den er en del af; når den må diskutere med andre end sig selv og må deltage i anden samtale end den interne, faglige, kollegiale diskurs, ændres billedet – og definitionen – af videnskab.

Videnskabens situation – den 'post-normale' tilstand

Nu er det naturligvis vigtigt at skelne mellem forskellige former for videnskab. Der er store forskelle på de diverse natur- og sundhedsvidenskabelige discipliner, for slet ikke at komme ind på åndsvidenskaberne, som de humanistiske fag kaldes. Det er en vanskelig sag at definere *videnskab*, selvom det er forsøgt løbende gennem hele den moderne idehistorie. Men som et bud på en karakteristik, der er formuleret under indtryk af vor tids miljøvidenskaber og 'sager' som spørgsmålet om den globale opvarmning og håndteringen af kogalskab i England, udkaster videnskabsteoretikerne Silvio Funtowicz og Jerome Ravetz et bud på en ny videnskabens definition. De kalder den nye videnskabs situation for 'post-normal'! Dermed menes, at videnskaben er udfordret på en måde, så dens tidligere selvforståelse af, at den udførte undersøgende, afdækkende, gådeløsende arbejde indenfor sin disciplin, udførte 'normalvidenskab', ikke længere er dækkende. Det, der i stedet karakteriserer arbejdet indenfor dagens videnskab, skulle iføl-



ge Funtowicz og Ravetz være følgende faktorer, som de sætter på en kort formel, der har karakter af et motto:

Facts are uncertain, values in dispute, stakes high and decisions urgent

Med denne forståelse af sin egen situation er videnskaben underlagt vilkår, som tvinger den videnskabelige ekspert til at forholde sig reflektivt til sin videnskab. Den fratager samtidig eksperten muligheden af at isolere sig og undgå kommunikation og forholde sig til det omgivende samfund.

Med denne karakteristik af, hvad det er for en u håndterbar verden, videnskaben skal tale ind i, kunne der måske opstå en højere grad af fælles grundlag for, hvorfor både etikeren og videnskabmanden har noget at sige. Og en forståelse for at selvom det kan være svært at finde en simpel definition på etik, kan det ligeledes være svært at finde en simpel definition på, hvad videnskab er – de har begge *usikkerhed* som kernebegreb, og det kalder på nødvendigheden af samtale – og en ydmyghed overfor hinandens positioner.

Men begrebet post-normal videnskab må naturligtvis selv stå til diskussion, da det har konsekvenser for vidensbegrebet at integrere selve videnskabens sociale situation i vidensdefinitionen. ■

Ph.d. forsvar, fredag d. 29. februar

Anne Mette Fruelund Andersen forsvarer fredag d. 29. februar kl 13-16 sin ph.d. afhandling, hvor begrebet post-normal videnskab bruges i en mere konkret sammenhæng, nemlig til at analysere genetisk testning og genetisk rådgivning. Forsvaret finder sted på Det teologiske fakultet, Aarhus Universitet. Umiddelbart inden forsvaret vil der være nærmere information på CBNs hjemmeside.

Enhver er velkommen til at deltage.

Holdninger til psykiatrisk genetik

Af Mett Marri Lægsgaard

Ph.d. projektet er udført ved Center for Psykiatrisk Forskning, Århus Universitetshospital, Risskov. Projektet er netop afsluttet.

Projektet tager udgangspunkt i udviklingen indenfor psykiatrisk genetisk forskning, og i de etiske, psykologiske, juridiske og sociale problemstillinger, denne forskning rejser. Projektets hovedformål er således at tilvejebringe viden, der kan informere den offentlige debat omkring implikationerne af psykiatrisk genetisk forskning, samt kan anvendes til at tilrettelægge en psykiatrisk genetisk rådgivningsfunktion.

Viden om de problemstillinger, den psykiatrisk genetiske forskning implicerer, er søgt gennem litteraturen om bioetik, genetik og psykisk lidelse, samt forskning omkring genetisk rådgivning.

På baggrund af litteratursøgningen er der foretaget en spørgeskema- og en fokusgruppeundersøgelse, der undersøger holdninger til psykiatrisk genetisk forskning og testning blandt 397 personer med en psykisk lidelse og 164 pårørende (mulige fremtidige brugere af psykiatrisk genetisk rådgivning) samt 100 medicin- eller psykologistuderende (mulige fremtidige rådgivere).

Projektet afslører en positiv holdning til psykiatrisk genetisk forskning blandt et stort flertal af de inkluderede, og et udbredt ønske om at få foretaget psykiatrisk genetisk testning. Samtidig afdækkes dog en frygt for øget diskrimination og stigmatisering. Holdninger til de bioetiske dilemmaer, den psykiatrisk genetiske forskning rejser, er præget af ambivalens og usikkerhed.

Projektet har resulteret i 4 artikler, hvoraf foreløbig én er publiceret <http://www3.interscience.wiley.com/cgi-bin/abstract/117345562/ABSTRACT>. Afhandlingen forsvares i foråret 2008. ■

Klima og Kloning— Ethiske udfordringer

Af *Ulrik Nissen*

Fredag d. 14. december afholdt CBN en 1-dags konference med titlen "Klima og Kloning". Sigtet med konferencen var at sætte fokus på de etiske sider af klimadebatten og diskutere disse i forhold til menneskelig sundhed. Konferencen markerede endvidere, at CBN har udviklet et samarbejde med to af de nye hovedområder på AU— Det Jordbrugsvidenskabelige Fakultet og Danmarks Miljøundersøgelser. Konferencen havde fire foredragsholdere og to respondenter.

Prorektor Nina Smith åbnede konferencen og fremhævede gevinsterne ved fusionen for AU. I forhold til de etiske spørgsmål vedr. forskning der relaterer sig til natur, dyr og mennesker er der oplagte fælles interesser mellem DMU, DJF og CBN. Gevinsterne for disse tre enheder er et signal på AUs styrke som Danmarks bredeste universitet. I forhold til klimadiskussionen spiller AU en central rolle—bl.a. som koordinatorerende enhed for DUCC.

Michael Skou Andersens til, hvad bioetikken kan klare. (DMU) foretog et foredrag om de rette blikke mod klimaforandringerne som spørgsmål om bestemmelsen af en udfordring. På baggrund af bioetikken. Hvordan bestemmes den? Hvad er dens kon- naturvidenskabelige observati- tekst? Hvad er dens grundlag? oner rejste MSA spørgsmålet, SA pegede i det lys også på om klimaforandringerne var SA pegede i det lys også på naturlige. MSA påviste hvor- problemerne med en cost- dan både temperatur- og vand- benefit kalkulation. standsstigninger er nært for-

Observatory NANO

CBN er deltager i et nyt stort EU projekt under det syvende rammeprogram om nanoteknologi. CBNs rolle i projektet er at bidrage med årlige oversigter over forskningen indenfor nanoetik.

CBNs deltagelse i dette projekt er med til at konsolidere CBNs rolle indenfor den internationale samtale om nanoetik. Næste nummer af CBNs nyhedsbrev vil have fokus på nanoetikken.

bundet med en væsentlig stigning i CO₂ udledningen. CO₂ koncentrationen er i dag end i de seneste 400.000 år. Dette ledte MSA frem til de samfundsvi- denskabelige spørgsmål, hvor- dan CO₂ udslippet kan reduce- res.

Ulrik Nissen (CBN) rejste det etiske spørgsmål, hvordan vi bestemmer naturens værdi. I lyset af dels en antropocentrisk og dels en biocentrisk forståelse af naturen, argumenterede UN for at naturens værdi kunne bestemmes mellem egenverdi og nytteværdi.

Svend Andersen (CBN) fortsatte den etiske tilgang—men her særligt ud fra en stillingstagen

Konferencens sidste foredrag var af Knud Larsen (DJF) om den bioteknologiske udnyttelse af grisen. KL gjorde rede for forskningen i anvendelse af grise som sygdomsmodeller, organdonorer, bioreaktorer og den særligt sunde gris. KL trak en forbindelse til klimadiskussionen i spørgsmålet om, hvordan vi begrundet dyrs etiske status, idet den bioteknologiske udnyttelse af grisen kan siges at være båret af antropocentriske værdier.

Jes Harfeld (CBN) og Niels Dengsøe (DMU) leverede to igangsættende og inspirerende responser som en del af konferencens program. ■

Nyhedsbrevet udgives af Center for Bioetik og Nanoetik ved Aarhus Universitet og udkommer fire gange årligt. Ansvarshavende redaktør er centerleder Ulrik Nissen. Abonner på nyhedsbrevet ved at sende en e-mail til bioetik@teo.au.dk eller brug den automatiske tilmelding på www.bioetik.au.dk.